

böznek egymástól, tartalmaznak egy bizonyos közös magot is. Mindez a további együttműködés szempontjából fontos. Közös vonás az is, hogy valamennyi tanszék anyagi nehézségekkel küzd. Azon tanszékek végzettjeit, amelyeken – és már vannak ilyenek – korszerű oktatás folyt, a magán-szektor sokszorta nagyobb fizetésekkel csábítja el, mint amennyit az állami, illetve többé-kevésbé az államtól függő intézményekben kínálhatnak nekik. Furcsa ellentmondás ez az állami bérpolitika szűkekléséből kifolyóan.

A műhelymunka második felében három szekció ülésezett. Az első kettő (*Képzési és továbbképzési szükségletek alakulása; A tanulmányi programok módosítása, és az egész életen át tartó művelődés*) valójában nagyon hasonló kérdéseket vitatott meg, a harmadik (*Regionális és nemzetközi együttműködés*) pedig vágyak és óhajok megfogalmazásában élte ki magát.

Az első két csoport munkájának konklúziói az alábbiakban foglalhatók össze:

- hiányzanak azok a komoly vizsgálatok, amelyek alapján fel lehetne becslni a munkaerőpiac szükségletét a szakképzett könyvtárosok és tájékoztatók iránt, illetve a piac reagálásait a frissen végzettekkel kapcsolatban;
- több foglalkozásnál nem állnak rendelkezésre azok az elvárási listák, illetve nemzetközi összehasonlító munkák, amelyek lehetővé tennék a képzés tartalmának biztonságos alakítását;
- az állami szektor kiadásainak csökkentése miatt szükség volna a képzési szükségletek kielégítése végett szponzorokat találni;
- nem könnyű az új információs technológiának helyet találni a képzésben, s még nehezebb a képző intézményeket ezzel a technikával ellátni;

- kényszerítő erővel hat az olvasók-felhasználók egyes rétegeinek hitelt érdemlő megismerése, különösen ami a hátrányos helyzetűeket illeti.

Az együttműködés kérdéseivel foglalkozó szekció megállapította, hogy a térségben végbenem rendszerváltás gyakorlatilag a képző intézmények között korábban meglévő kapcsolatokat is elsorvasztotta. A „cserehallgatók” intézménye valamennyi résztvevő számára kívánatosnak tűnt, de a magyarokon kívül senki sem tudta ennek költségeit felajánlani. Többen a TEMPUS programra vetették tekintetüket, ám ennek más céljai lévén, nem remélhető tőle a hallgatók cseréjének tömeges támogatása. A szakértők azt ajánlották a „főszereplő” országoknak, hogy építsék ki a regionális együttműködés kereteit, ami ellen a románok hevesen tiltakoztak, mondván: ha egyszer egységes Európába törekszünk, ugyan miért ajánlanak a nyugati kollégák számunkra regionális karantént.

A szlovák fél nemzetközi képzési ügynökség (központ, munkaállomás) létesítésének ötletét vetette fel, amely minden résztvevőnek tetszett, ám egy ilyen koordináló, hírcserét menedzselő képződményhez sem a szlovák fél, sem más nem tudott pénzügyi támogatást megajánlani.

A műhelymunka résztvevői végül 18 pontos ajánlást fogalmaztak meg az UNESCO számára. Benne a felvetett kérdések megoldási módjai szerepelnek, itt-ott (pl. a felmérések-vizsgálatok elvégzésénél és megvitatásánál) határidő-javaslattal ellátva.

/MATTHAEIDESOVÁ, M.–ŽIBRITOVÁ, G.: Workshop o príprave knižnično-informačných špecialistov. = Knižnice a informácie, 27. köt. 4. sz. 1995. p. 187–191./

(Futala Tibor)

Hivatkozni tudás és hivatkozási etika

Beszámoló két pozsonyi felmérésről

A szellemi tulajdonvédelem fontosságát hangsúlyozandó, pozsonyi könyvtáros-kutatók kíváncsiak voltak arra, hogy

- mennyire tanulták meg a hivatkozás szabályait a frissen diplomázott egyetemi-főiskolai végzettségűek,
- a tudományos kutatók érzékelik-e a hivatkozási gyakorlat etikai vonatkozásait.

Ami a *frissen végzett* (diplomamunkájukat éppen megvédett) volt *hallgatókat* illeti: közülük 40-40 társadalomtudományi, természettudományi és műszaki végzettségűnek arra a két egyszerű kérdésre kellett válaszolnia, hogy

- ismeri-e (igen, részben, nem) a hivatkozás szabályait,
- hol tett szert a hivatkozás mesterségére (az egyetemen-főiskolán, a diplomamunkához választott konzulens segítségével, önképzéssel, másutt, illetve: nem ismerkedett meg vele).

Az eredmények: a végzettek 41%-a (a bölcsészeknél 62, a TTK-soknál 37, a műszakiaknál 22%) sajátította el a hivatkozáshoz szükséges szabályokat. „Nem ismeri őket” típusú választ a mintasokaság 13%-a adott. Közülük 5% volt a bölcsész, 17% a TTK-s, és ugyancsak 17% a műszaki. A „részben” kategória összesen 46%-ot tett ki.

A hivatkozások szerepével és módjával az egyetemen-főiskolán ismerkedett meg a felmérésben részt vettek 22%-a, ámde körükben 70%-nyi volt a bölcész. 18% a diplomamunka írása közben sajtóította el a hivatkozás csínját-bínját. További 22%-ot tettek ki azok, akik az önképzést jelölték meg ebbéli ismereteik forrásaként. Az egyéb forrást közlő 21%-ban sokan a középiskolai felkészítésre hivatkoztak. A maradék 17% a hivatkozásokat illetően felkészületlennek vallotta magát. Erre a második kérdésre is a műszakiak adták a legkevésbé pozitív válaszokat.

A tudományos kutatók összesen harmincan voltak, tízen-tízen bölcészek, természettudományiak és műszakiak. Velük mélyebb interjú készült a hivatkozási etika kiterjedt kérdésköréből. A kis számú mintasokaság miatt az ő számszerű megoszlásait, amelyeket a beszámoló feltett kérdésként külön-külön közöl, e referátumban nem hozzuk. E helyett a beszámoló szerzőinek a trendek érzékeltségére alkalmas felmérési summázatát közöljük:

„A tudományos kutatók hivatkozási etikájának tudatossága köréből sok érdekes eredményt szűrhetünk le. ... Arra a kérdésre, hogy »hol nyílt lehetősége a hivatkozási alapelvek elsajátítására«, a műszakiak nem festettek kedvező képet »alma materükről«, ui. felsőoktatási tanulmányaik alatt mindössze 40%-uk tett ott szert ezekre az ismeretekre. Ezzel szemben a TTK-sok 90%-a vallotta: az egyetemen-főiskolán szerezte meg hivatkozási ismereteit.

Mindössze egyetlen olyan személy akadt, ráadásul bölcész, aki szerint a tudósok-kutatók nagyjából-egészéből helyesen hivatkoznak és idéznek. Érdekesek azok a válaszok, amelyeket a »hasznos volt-e az Ön számára, ha valaki hivatkozott Önre«, illetve »haszonnal járt-e az Ön számára, ha valakire saját munkájában hivatkozott« kérdésekre adtak a felmérés résztvevői. Ezek szerint egyértelműen lukratív dolog, ha egy szakember valaki másnak a munkájára, illetve valaki egy másik szakember munkájára hivatkozik.

Kedvező, hogy szinte valamennyi kutató, aki részt vett a felmérésben, a hivatkozásokat és az idézéseket fontos adatnak tartja. ... A hivatkozási etika további kérdéseire adott válaszokból is kitént, hogy kutatóink e problémakörben világosan látnak.”

A felmérés csupán a nyomtatott forrásokkal kapcsolatos magatartásra vonatkozott. Nem volna azonban haszontalan, ha a számítógépes dokumentumokkal és programokkal kapcsolatos kutatói magatartásra is fény derülne, minthogy a szerzői jogi törvény rájuk is vonatkozik. Ez azonban egy további felmérést igényel.

/KRISTOFIČOVÁ, E.–LEPEŇOVÁ, M.: Citačný proces v praxi. = Knížnice a Informácie, 27. köt. 2. sz. 1995. p. 49–54.

(Futala Tibor)

Az ún. automatizált irányítási rendszerek helyett menedzserinformációs rendszerek kellenek

Az ideológiai befolyás hipertrófiája a kelet-közép-európai gazdaságokban a felsőfokú képzés terén is „nem szeretem” jelenségeket idézett elő.

A végzett közgazdászok a népgazdaság informatizálásának kérdéseiben – elméletileg és gyakorlatilag egyaránt – alacsony szintű felkészültséggel léptek munkába. Mindennek negatív következménye, hogy a döntési folyamat objektivizálásához nem alakultak ki sem a releváns információk rendszerbe szervezésének feltételei, sőt – jórészt – az információk is hiányoztak, vagy csak későn váltak hozzáférhetővé. Ami információ rendszer e régióban létezett, az túlnyomórészt az elszámolási, tervteljesítés-ellenőrzési és központi statisztikai céllal a kérés jelentőségű múlt feltárásán fáradozott. Információs menedzsmentről szó sem esett. (Pedig ez, hadd jegyezzük meg

mellékesen, korántsem új dolog, minthogy katonai téren legalább kétezer éve nem a túlerő révén lehet a legtöbbször csatákat nyerni, hanem az információgyűjtés megszervezésével, a begyűlt információk gondos elemzésével.)

Az automatizált irányítási rendszer fogalmán gyakorlatilag mindenki az irányítási, nyilvántartási és más hasonló tevékenységek automatizálását értette, ami mahapság már egyáltalán nem felel meg a vállalatirányítás korszerű követelményeinek. helyébe menedzserinformációs rendszereket kell kifejleszteni. Ezeknek hármas funkciójuk van, nevezetesen, hogy a menedzserek (vállalkozók) számára

- > tárják fel a piac szükségleteit,
- > ismerjék fel a piac jövődöbéli szükségleteit,
- > irányítsák a saját vállalatot.